

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
Miljö- och hälsoskyddsavdelningen
Linda Siggelow
044-13 25 43
linda.siggelow@kristianstad.se

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Yttrande - Remiss -promemoria om tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område

Dnr ALL.2025.1206
KN2025/00591

Miljö- och hälsoskyddsavdelningens förslag till miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden avger yttrande i enlighet med miljö- och hälsoskyddsavdelningens tjänsteskrivelse.

Sammanfattning

Promemorian föreslår ändringar i miljöbalken och relaterade förordningar för att anpassa regler till EU:s marknadskontroll- och kontrollförordningar. Förslagen syftar till att ge statliga myndigheter möjlighet att ta över tillsynsansvar från kommuner och att kommuner kan utföra marknadskontrolluppgifter i samarbete med statliga myndigheter. Dessutom ska myndigheter kunna begära kostnadsfria prover och få ersättning för provtagning och testköp. Regeringen föreslås också få rätt att utfärda föreskrifter om kommunernas tillsyn och kontroll.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Kristianstads kommun kan se fördel angående möjlighet att överlåta tillsyn från kommuner till statliga myndigheter, förutsatt att det sker i samförstånd, med tydlighet och transparens. Förslaget om ökad marknadskontroll för kommuner kan vara positivt men innebär också ett ökat ansvar och resursbehov, vilket kan leda till en oönskad arbetsbörda. När det gäller reglering av kommuners tillsyn och kontroll bedömer nämnden att så länge regleringarna är ändamålsenliga och sakliga bör förslaget inte föranleda några problem, men miljö- och hälsoskyddsnämnden har svårt att uttala sig om detta baserat på den allmänt hållna information som delges via utsänd promemoria.

Beslutsunderlag

Miljö- och hälsoskyddsavdelningens tjänsteskrivelse

Ärendet

Bakgrund

Kristianstads kommun har fått möjlighet att yttra sig över klimat- och näringslivsdepartementets promemoria *Tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område*

(KN2025/00591). Miljö- och hälsoskyddsnämnden har av kommunen getts ansvar att besvara klimat- och näringslivsdepartementet angående promemorian.

Promemorian föreslår nya och ändrade bestämmelser i miljöbalken, miljötillsynsförordningen (2011:13) samt förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. Målet är att anpassa nationella regler till EU:s marknadskontroll- och kontrollförordningar, skapa mer flexibel fördelning av tillsynsansvar mellan statliga och kommunala myndigheter samt effektivisera kommunernas tillsyn och kontroll.

Föreslagna förändringar inkluderar att statliga myndigheter kan ta över tillsynsansvar från kommuner och att kommuner kan utföra marknadskontrolluppgifter i samarbete med marknadskontrollmyndigheter. Vidare ska myndigheter kunna begära kostnadsfria prover på kemiska produkter, biotekniska organismer och varor samt en enhetlig reglering för ersättning av provtagning, analys och testköp. Det föreslås även att regeringen ges rätt att utfärda föreskrifter om kommunernas planering, genomförande och utvärdering av tillsyn och kontroll enligt miljöbalken och EU:s kontrollförordningar.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Nuläge angående överlåtelse

En statlig tillsynsmyndighet kan överlåta tillsynsansvaret för vissa miljöfarliga verksamheter till en kommun, om kommunen begär det. Tillsynsansvaret kan återkallas om kommunen inte fullgör sina uppgifter tillfredsställande, om omorganisering eller nedskärningar påverkar tillsynen eller om förändringar i verksamheten kräver annan tillsyn. Det är också möjligt för en tillsynsvägledd myndighet att begära återkallelse.

För närvarande finns inga bestämmelser som gör det möjligt att flytta tillsynsansvaret från en kommun till en statlig myndighet när det gäller det tillsynsansvar som tillfaller kommunerna i lagstiftningen.

Överlåtelse av tillsyn från kommuner till statlig myndighet

Kommunernas ansvar för tillsyn enligt miljöbalken omfattar en bred variation av objekt, vilket ställer krav på kommunerna. Det finns dock skillnader i förutsättningar att genomföra tillsyn, vilka kan bero på specifika omständigheter för olika tillsynsobjekt eller kommunernas förmåga att upprätthålla nödvändig kompetens. Förslaget om att regeringen ska kunna meddela föreskrifter som möjliggör att tillsyn kan flyttas från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet syftar till att öka flexibiliteten i fördelningen av tillsynsansvaret. Detta skulle i sin tur kunna leda till en mer resurseffektiv och ändamålsenlig tillsyn. Reglerna är tänkta att tillämpas under särskilda förutsättningar och påverkar inte de grundläggande principerna för ansvaret för tillsyn enligt miljöbalken. Det ska också ske i samråd myndigheterna emellan.

Kommunernas marknadskontroll

I dag ansvarar både statliga myndigheter och kommuner för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Vissa statliga myndigheter är särskilt utpekade som marknadskontrollmyndigheter och ansvarar för att kontrollera aktörer som för in, tillverkar eller säljer kemiska produkter i Sverige. Kommunerna har inte samma formella roll men de utför kontroll av kemiska produkter och varor som företag har köpt från andra aktörer inom Sverige, med fokus på att säkerställa efterlevnad av EU:s krav, särskilt inom kemikalieområdet.

När kommuner har tillsynsansvar enligt miljöbalken för en viss verksamhet, ska de också kontrollera att kemiska produkter, varor och förpackningar uppfyller relevanta krav på

information, märkning och innehåll. I vissa fall kan både kommuner och statliga marknadskontrollmyndigheter utföra kontroll på produkter som säljs av samma aktör, vilket kan leda till ineffektivitet och dubbelarbete. Förslaget att skapa möjlighet för kommuner att komma överens med en marknadskontrollmyndighet om att utföra ytterligare kontroll syftar till att förbättra kontrollens enhetlighet och effektivitet.

Ersättning för prover, varor och testköp

I dagsläget har myndigheter endast rätt att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor vid tillsyn enligt miljöbalken. Eftersom en stor del av kemikalielagstiftningen styrs av EU-regler, som också omfattas av EU:s marknadskontrollförordning, syftar förslaget till att ge myndigheter samma rätt att begära kostnadsfria prover vid kontroll enligt EU:s regler. Detta skulle skapa en enhetlighet i myndigheternas befogenheter vid tillsyn enligt miljöbalken och vid kontroll enligt EU:s förordningar. Vidare gäller idag ersättningsskyldigheten för myndigheters kostnader för provtagning och undersökning enbart för verksamheter som står under tillsyn enligt miljöbalken. Förslaget innebär att denna ersättningsskyldighet ska utvidgas till att omfatta även kontroll enligt EU:s förordningar, oavsett om tillsynen utförs av statliga eller kommunala myndigheter. Det föreslås även att samma ersättningsprinciper ska gälla för prov som köps in under dold identitet (testköp), vilket i dag inte omfattas av ersättningsskyldigheten. Genom detta förtydligas att samma regler för ersättning ska gälla för både kostnadsfria prover och prov som erhållits genom testköp.

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

Kommuner ansvarar för tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar på flera områden. Utgångspunkten är att kommunerna själva ska kunna organisera och genomföra denna tillsyn, men deras självbestämmande påverkas av detaljerade EU-regler. Regeringen har utfärdat föreskrifter som styr hur kommuner ska genomföra kontroll enligt EU:s förordningar, samt andra bestämmelser som reglerar tillsyn enligt miljöbalken. Det råder dock osäkerhet gällande regeringens bemyndigande att utfärda sådana föreskrifter.

Förslaget innebär att regeringen bör ges möjlighet att meddela föreskrifter om hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera sin tillsyn och kontroll enligt miljöbalken och EU:s kontrollförordningar. Kommunerna är enligt EU-rätten ansvariga för att utföra kontroll, men deras verksamhet måste anpassas till detaljerade EU-regler, särskilt inom marknadskontroll. Eftersom kommunernas förutsättningar för tillsyn varierar, behöver det finnas en mer enhetlig och effektiv tillsyn för att säkerställa att Sveriges EU-rättsliga förpliktelser uppfylls.

Regeringen ska kunna utfärda föreskrifter som styr kommunernas tillsyn, inklusive krav på att göra behovsutredningar, föra register över tillsynsobjekt och genomföra tillsynsbesök med specifika intervall. Detta bemyndigande ska säkerställa en effektiv tillsyn och följa EU:s kontrollförordningar utan att strida mot dem.

Konsekvenser av förslaget

Promemorian presenterar eventuella konsekvenser av förslagen för de olika aktörerna. När de gäller kommunerna lyfts följande konsekvenser:

- **Överlåtelse av tillsynsansvar:** Kommuner kan förlora intäkter från tillsynsavgifter men kan också minska sina tillsynskostnader. Kommunens fokus kan flyttas till andra uppgifter inom miljöbalkens tillämpningsområde.
- **Marknadskontroll:** Om en kommun utför mer kontroll kan det kräva mer arbetsinsats, och kommunen kan behöva justera avgifter för att täcka de ökade

kostnaderna. Fördelarna med detta är att kommunen inte behöver säkerställa företagets roll i distributionskedjan.

- **Kostnadsfria prover och ersättning för testköp:** Kommunernas administrativa börda kan öka marginellt, men eventuella ökade kostnader förväntas kunna täckas genom justering av avgifterna.

Yttrande

Överlåtelse av tillsyn från kommuner till statliga myndigheter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Kristianstads kommun kan se fördelar med förslaget att tillsynsansvar kan överlåtas från kommunala myndigheter till statliga myndigheter, så länge denna överlåtelse sker i samförstånd och under väl definierade omständigheter. En sådan lösning kan bidra till en mer enhetlig tillsyn och avlasta de kommuner som av olika anledningar kan ha svårt att upprätthålla en adekvat tillsyn inom de olika tillsynsområden som de ansvarar för.

Det är viktigt att överlåtelsen av tillsynsansvaret sker efter en noggrann bedömning av hur den statliga myndigheten kan upprätthålla en effektiv tillsyn och säkerställa att eventuella övergångar inte leder till oönskade konsekvenser för företagen, kommunerna eller övriga myndigheter som berörs. Det är också väsentligt att det tydligt regleras hur kommunikationen mellan kommuner och statliga myndigheter ska ske för att undvika osäkerhet eller dubbelarbete.

Kommuners marknadskontroll och ersättning för prover, varor och testköp

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Kristianstads kommun ser viss fördel med att kommuner får ökade befogenheter inom denna tillsyn, eftersom man redan är närvarande i verksamheterna och har en god överblick över de lokala förhållandena. Detta kan bidra till en mer effektiv och relevant tillsyn. Samtidigt önskar nämnden lyfta att en ökad kontroll innebär ett större ansvar och en ökad kunskapsinhämtning för kommunerna. Detta kan i förlängningen leda till att kommunerna får ett allt större ansvar för marknadskontrollen, vilket i värsta fall riskerar att man praktiken övertar hela ansvarsområdet - något som kan innebära en oönskad arbetsbörda och resursbelastning för kommunerna. Det finns också en risk att kommunernas huvudsakliga grunduppdrag åsidosätts och urholkas om mer fokus läggs på andra kontrollmyndigheters ansvarsområden.

Reglering av kommuners tillsyn och kontroll

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Kristianstads kommun ställer sig något frågande till vad detta förslag innebär i praktiken, och hur det kommer att förändra jämfört med idag. Promemorian lyfter att avsaknaden av regeringens möjlighet till reglering av att meddela föreskrifter kan bidra till skillnader i hur kommuner och statliga tillsynsmyndigheter utövar tillsyn och utför kontroll över samma typ av verksamheter och produkter och att tillsynen således kan bli ineffektiv och differentierad.

Så länge regleringarna är ändamålsenliga och sakliga bör förslaget inte föranleda några problem, men miljö- och hälsoskyddsnämnden har svårt att uttala sig om detta baserat på den allmänt hållna information som delges via promemorian.

Summering

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Kristianstads kommun kan se fördel angående möjlighet att överlåta tillsyn från kommuner till statliga myndigheter, förutsatt att det sker i samförstånd, med tydlighet och transparens. Förslaget om ökad marknadskontroll för kommuner kan vara positivt men innebär också ett ökat ansvar och resursbehov, vilket kan

leda till en oönskad arbetsbörda. När det gäller reglering av kommuners tillsyn och kontroll bedömer nämnden att så länge regleringarna är ändamålsenliga och sakliga bör förslaget inte föranleda några problem, men miljö- och hälsoskyddsnämnden har svårt att uttala sig om detta baserat på den allmänt hållna information som delges via utsänd promemoria.

Barnkonsekvensanalys

Beslutet förändrar inte för barn jämfört med tidigare.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen

Tjänsteskrivelsen är digitalt signerad av Linda Siggelow och granskad av Peter Osgyani, avdelningschef.

Beslutet expedieras enligt instruktioner i missiv/remiss.